

ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Ситник Й.С., 2012

Викладено результати досліджень передумов інтелектуалізації систем менеджменту підприємства. Розглянуто інтерпретацію термінів "нова економіка", "інтелектуальна економіка", сучасні тенденції світового економічного розвитку, визначено чинники стримування та тенденції інтелектуалізації систем менеджменту.

Ключові слова: нова економіка, економіка знань, інтелектуалізація економіки, інтелектуальний капітал, інтелектуалізація систем менеджменту.

Y.S. Sytnyk

Lviv Polytechnic National University

PRE-CONDITIONS FOR INTELLECTUALIZATION OF SYSTEMS MANAGEMENT AN INDUSTRIAL ENTERPRISE

© Sytnyk Y.S., 2012

The results of researches of pre-conditions of intellectualization of the systems of management of enterprise are expounded in the article. Interpretation of terms is considered new economy, intellectual economy, modern world economic progress trends, certainly factors of inhibition and tendency of intellectualization of the management systems.

Key words: new economy, economy of knowledges, intellectualization of economy, intellectual capital, intellectualization of the management systems.

Постановка проблеми. Розвиток менеджменту як науки зазнає постійних змін через призму появи нових поглядів на управління, концепцій, трансформації парадигм, які обґрунтовані новими знаннями, винаходами і відкриттями у різних сферах життєдіяльності людей. Стрімкі зміни світового економічного устрою, вичерпність природних ресурсів, надмірне споживання та володіння незначною часткою людства більшістю національних багатств, екологічні катастрофи та затяжні кризи супроводжують господарську діяльність підприємств. З іншого боку, динамічний розвиток науки, інформаційних технологій, короткий період між розробленням та реалізацією інновацій вимагають від менеджменту підприємств швидких та якісних дій. Останні тенденції у світовій економіці свідчать про все більшу диференційованість ринків, завершення епохи стандартних продуктів та послуг і, водночас, динамічне зростання ролі «людського фактора», здібностей людей, цінності їх інтелекту, людських якостей та інтелектуальної культури. Актуальним завданням менеджменту підприємств в умовах сьогодення є оцінювання перспектив і наслідків, зумовлених процесом інтелектуалізації економіки. Водночас, варто визначити і проаналізувати новітні тенденції та передумови інтелектуалізації систему менеджменту підприємств, осмислити й узагальнити різні погляди на цей процес, а також виявити його суть і форми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські вчені почали працювати над проблемою інтелектуалізації нації наприкінці ХХ століття. Методологічні засади та прикладні проблеми інтелектуалізації суспільства, економіки, трудової діяльності, формування складових інтелектуального капіталу відображено у працях вітчизняних науковців: О. Бутнік–Сіверського [3], В. Врублевського [20], А. Дороніна [5], В. Петренко [17; 18], І. Захарової [7], О. Кендюхова [11], А. Чухно [21] та закордонних дослідників: Е. Брукінга [2], В. Зінова [8] та ін. Аналіз наукових

праць вчених і практиків щодо проблем інтелектуалізації суспільства, економіки дає підстави зробити висновок про необхідність систематизації і цілеспрямованого аналізу цього динамічного процесу з метою визначення його нової якості й подальшого прогнозування розвитку. Потребують аналізу структурні компоненти, якісні трансформаційні стани процесу інтелектуалізації, соціальні та економічні інституційні відносини, які визначають сучасні риси інтелектуалізації не лише економіки, а й систем менеджменту підприємств.

Формулювання цілей статті. Системне дослідження передумов інтелектуалізації систем менеджменту промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення сучасного економічного світобачення ґрунтується на категорії «нова економіка» або її інших інтерпретаціях – «економіка знань», «інтелектуальна економіка». Спричинили появу таких термінів в економічній науці всебічна глобалізація, зростання ролі людського фактора, комерціалізація системи Інтернет, усебічне використання інституційного, технологічного і культурного середовища. Дискусії науковців щодо сутності терміна «нова економіка» неоднозначні.

Одні вчені вважають, що цей термін вживають для обґрунтування трьох різних явищ в економіці, де загальним є інтернет-інструментарій (Web-практики), а саме [16, с. 3]: об'єднує в єдине ціле «високотехнологічні» компанії, що використовують Інтернет як основний ресурс; утворює специфічний та вже глобальний кластер економіки, що виробляє програмне забезпечення для різних (зокрема і технологічних) Web-практик, тобто постачає технології для інших напрямів; подається як набір електронних практик, які інструментально основані на Інтернеті й спрямовані на створення нових моделей господарської діяльності постмодерну і підвищення продуктивності, насамперед, за рахунок зменшення всіх трансакційних витрат (особливо взаємодії і управління). Цю тезу підтверджує Гж. Колодко, вважаючи, що на сьогоднішньому етапі розвитку цивілізації Інтернет має вплив на економічний розвиток, аналогічний відкриттю Америки, адже надає «старому світу» нові економічні виміри [14, с. 18].

На думку інших, варто говорити не про нову економіку, а про нові технології господарсько-торгової діяльності, про можливість інтегрувати організаційні форми і виробничі зв'язки у ланцюгу «виробництво – кінцеве споживання» [13, с. 17]. Тобто сутність у термінах «мережева» (електронна), віртуальна, або інтернет-економіка, які висвітлюють тенденції розвитку інформаційного суспільства. Не варто ігнорувати і думку про те, що такого явища, як «нова економіка», не існує, адже вічний закон попиту і пропозиції «не скасовано».

З огляду на викладені позиції, вважаємо, що наукову дискусію потрібно вести про ключову роль у формуванні «інтелектуальної економіки» основного її суб'єкта – «робітника знань», «менеджера-інтелектуала». Адже вироблений продукт (товар, послуга) асоціюється сьогодні вже не стільки із матеріальним втіленням природних та технологічних ресурсів, а з інтелектуальним капіталом, вираженим у функціональному призначенні продукції, її інформаційно-пізнавальному змісті. Оскільки інтелектуальні ресурси мають виключно людське походження, управління ними лежить у площині інтелектуалізації суспільства, економіки та систем менеджменту підприємства.

Передумовою інтелектуалізації систем менеджменту підприємства є інтелектуалізація суспільства, яка визначається як цілеспрямований процес радикального розширення масштабів і покращення використання знань (семантичної інформації), підвищення творчих можливостей соціальних систем усіх видів і рівнів, створення соціальних і технологічних передумов для найліпшого використання інтелекту кожної особистості й сукупного інтелекту [20, с. 185].

Проблема інтелектуалізації економіки набуває особливого значення, оскільки впровадження нових технологій, освоєння яких забезпечує економічне зростання, є ефективним інструментом подолання системної економічної кризи. На думку дослідників, конкретні напрями впровадження та оптимізації інтелектуального забезпечення нашої держави можна конкретизувати відповідним змістом у двох формах [7]. З одного боку, за рахунок структури вертикальної передачі інформації від покоління до покоління формуються історична пам'ять і національна свідомість, гордість і

менталітет народу, базовий (ресурсний) рівень знань — національна освіта, культура, духовність, традиції, громадська думка, виховний ідеал, норми поведінки, ціннісні орієнтації тощо. З іншого боку, за рахунок горизонтальних форм передачі, на рівні одного покоління чи особи, — інтелектуальний потенціал народу, наука і наукові школи, система інтелектуальних національних центрів, творчі та інноваційні організації. У вертикальному русі знань першорядна роль належить сім'ї, школі, культурі, релігії, традиціям, а в горизонтальному — національній науці, різним формам творчості та підвищенню кваліфікації, фаховій перепідготовці та адаптації до нових умов, соціальної активності людей. Кожен має свою “вертикаль” знань, досвіду, які є стартовою базою для творчості та досягнення певного рівня життєспроможності у суспільстві.

Отже, інтелектуалізація – це складний, всебічний і багатофакторний процес, який щодо системи менеджменту підприємства має ієрархічний характер (рис. 1). Під інтелектуалізацією економіки розуміють процес набуття економікою нових якостей, коли вона починає базуватися на знаннях, а інформація і послуги набувають порівняно вищої ринкової вартості, ніж та, яку мають товари, що володіють натурально-речовою формою [10]. З іншого боку, вона є процесом створення та накопичення в суспільстві знань і вмінь їх застосовувати, що, як правило, сприяє економічному зростанню, спричиняє у ній структурні зміни, підвищуючи частку сфер нематеріального виробництва, інтелектуальної праці, інформаційних і високих технологій, продуктивність праці [6].

*Рис. 1. Ієрархічна модель інтелектуалізації
Джерело: власне опрацювання*

Досліджуючи сучасні тенденції світового економічного розвитку, автори [10; 13] підкреслюють істотні суперечності, які зумовлюють специфіку процесу інтелектуалізації економіки, а саме:

- нерівномірність розміщення і обмеженість природних ресурсів на тлі динаміки прискореного науково-технічного прогресу;
- впровадження науково-технічного прогресу в різні сфери економічної і соціальної дійсності, що забезпечує стрімке підвищення продуктивності праці;
- сталий економічний розвиток в контексті збереження навколишнього середовища і світові екологічні принципи;
- зростання наукомісткості продукції;
- глобалізація світової економіки та жорстка конкуренція, що зумовлюють скорочення життєвого циклу продукції та постійне впровадження інновацій;
- суттєве зростання ролі діяльності, пов'язаної зі збереженням, передаванням та використанням знань;
- зростання соціальної інфраструктури, поліпшення умов праці;
- активізація інвестування в людський капітал;
- посилення соціальної орієнтованості економічного розвитку.

Водночас, процес інтелектуалізації українського суспільства стримують ключові проблеми у сфері інтелектокористування, тривале ігнорування необхідності термінової ліквідації яких, на думку вчених [18, с. 55], гальмує та обмежує використання наявних у розпорядженні суспільства інтелектуальних ресурсів, зокрема:

- відсутність державної політики використання інтелектуальних ресурсів;
- втрата і тривала відсутність в країні моди на інтелект;
- демотивація інтелектуальної активності населення;
- деінтелектуалізація суспільства і влади загалом, їх галузевих і регіональних складових зокрема;
- виникнення і розвиток інтелектофобії;
- відсутність політики інтелектуалізація влади і суспільства.

В економічній площині зазначені проблеми підсилюються здійсненням приватизації без врахування національних інтересів, неврегульованістю національного законодавства щодо підприємницької діяльності, розмитістю економічних правил і норм, недоліками банківської і фінансової систем, зрощенням державних чиновників з олігархією, що призводить до додаткових господарських ризиків, які істотно збільшують трансакційні витрати, звужують сферу ефективних управлінських рішень, знижують конкурентоспроможність українських підприємств.

З огляду на зазначені чинники, реальна парадигма менеджменту сформована у тісному взаємозв'язку зі станом, особливостями української моделі бізнесу й умовами, в яких він здійснюється. Адаже управління – це костюм, зшитий за міркою, яку задає суспільний устрій та економічно-господарська система країни. Особливості українського менеджменту не в тому, що він використовує якісь нові оригінальні способи управління, а в тому, що вже відомі прийоми, методи та інструменти управління він модифікує, пристосовує до чинних умов господарювання. І, як справедливо зазначає автор [17], «... на всіх рівнях управління у всіх сферах діяльності суспільства», отже, і менеджментом підприємств «... більшість рішень приймалися і продовжують прийматися виключно на основі раціональності і прагматичності, на основі старого досвіду, який мінімізує потребу в інтелектуальних зусиллях і не мотивує тих, хто приймає рішення, до постійних інтелектуальних зусиль для пошуку нових принципів, нових підходів, нових процесів, нових технологій та інструментів управління». В цьому контексті заслуговує на увагу і таке твердження автора: «в системі управління на всіх без виключення рівнях відсутня достатня кількість лідерів-інтелектуалів – людей, здатних до генерування масштабних інноваційних ідей і проектів на основі нового бачення і нових управлінських технологій, надихати і провадити за собою самими ж сформовані ефективні і результативні групи-команди».

Головні зусилля менеджменту підприємств в цих умовах зміщуються із вдосконалення продуктивних і технологічних інновацій на створення конкурентних переваг у невиробничій «договірній» (лобіювання власних господарських інтересів через перебування в усіх органах влади безпосередніх власників підприємств, холдингів, корпорацій, підкуп правоохоронних і контролюючих органів) сфері для отримання неринкових переваг, що зумовлює специфічні вимоги до менеджерських команд. Господарську ефективність підприємства забезпечують не використанням внутрішніх інтелектуальних конкурентних переваг, а факторами «зв'язків» та іншими, які потрібно періодично «перезавантажувати» через постійні зміни та ротації в органах влади. Як наслідок, така ефективність має короткотерміновий характер (доки «свої при владі»), зводиться до швидкого нагромадження капіталу через переважне досягнення поточної ефективності. Така поточна ефективність забезпечується:

1. Всебічним зниженням витрат виробництва:

- заміною натуральної сировини на модифіковані субпродукти (що є прямим обманом споживачів);
- економією на заробітній платі персоналу та його розвитку;
- мінімізацією витрат на техніку безпеки, поліпшення умов праці;
- використанням застарілих енерго- та матеріаломістких технологій.

2. Імітацією зростання:

- імітацією товарів вітчизняних і іноземних конкурентів;
- штучним завищенням цін;
- змушуванням споживачів оплачувати фактично не надані послуги та неякісно виконані роботи.

За такого підходу та умов господарювання ключовою особливістю діяльності менеджменту підприємств є постійне сподівання на сприятливість зовнішніх факторів впливу та ігнорування розвитку внутрішніх конкурентних переваг. Підприємства з часом стають неспроможними до генерації нових ідей, технологічних, управлінських, продуктових інновацій, систематичної роботи зі створення унікальних конкурентних переваг, підвищення довгострокової ефективності. Через «застиглість» та відсутність розвитку належних ділових здібностей окремих менеджерів та системи менеджменту загалом підприємства втрачають економічні перспективи. Водночас, саме нині «інтелектуально-інноваційна конкуренція» набуває особливо важливого значення.

Отже, розроблення теоретико-методологічних основ виявлення і аналізу умов та факторів процесу інтелектуалізації економічної діяльності орієнтується на побудову систем мотивацій ефективного використання інноваційних технологій, які сприятимуть виведенню національної економіки на траєкторію довгострокового стійкого зростання. На основі побудови таких систем активізується процес фундаментальних трансформацій потреб, технологічного способу і структури суспільного виробництва. Разом з цим відбувається формування нових можливостей і рушійних сил економічного зростання, а саме мультиплікативних мережевих ефектів, умов зростання віддачі, інтелектуальних технологій та інтелектуальної ренти [12]. Тут необхідно врахувати, «... що мотивація є функцією управління і, якщо вона не працює, то це є наслідком неналежних дій суб'єктів управління, спричинених знову ж таки відсутністю кваліфікованих лідерів з високими інтелектуальним потенціалом [17].

Пріоритетність процесу інтелектуалізації систем менеджменту підприємств продиктована і сучасними особливостями розвитку світової економіки, зокрема [9; 13]:

- зміна структури економіки, де питома вага виробництва у ВВП постійно зменшується, а зростає частка підприємств сфери послуг та створення нових знань, продукції, що має характер інтелектуальної власності – тобто сфери нематеріального виробництва, особливо зростає частка інформаційного сектору. Також змінюється структура витрат населення у бік їх спрямування на відпочинок, високоінтелектуальну продукцію, твори мистецтва, самовдосконалення особистості, навчання, надання різноманітних послуг, і, навпаки, зменшується частка, сплачена за продукцію індустріального виробництва;

- дія процесів глобалізації та універсалізації, які спричинили створення фінансово-промислових груп і транснаціональних корпорацій, де банки та інші фінансові установи відіграють роль не обслуговування фінансових потреб бізнесу, а рівноправних учасників або навіть власників виробничих холдингів, що значно розширює сферу їх діяльності та вплив на політичне життя суспільства;

- істотні зміни у виробничій конкуренції, коли фактично зникає виробництво однотипної продукції, а запорукою успіху на ринку є виробництво продуктів, які здатні задовольнити потреби будь-якого клієнта за рахунок диверсифікації їхніх основних властивостей. Конкурентними перевагами на ринку стає вміння надати типовому продукту нової якості, відмінної від конкурентів, і, як наслідок, отримати надприбутки через значну асиметрію між корисністю новостворених функцій продукції та їх ціною. Споживач прагне одержати новинку із завідомо завищеною ціною та володіти ексклюзивними цінностями, яких немає в інших індивідів;

- нова структуризація суспільства, в якій зростає кількість людей, зайнятих у сфері нематеріального виробництва, серед творчих професій та управлінського персоналу, працівників ВНЗ і науковців, але зменшується чисельність працівників індустріальної галузі;

- швидке заміщення праці знаннями, коли розвиток людини та її інтелекту є головною умовою будь-якого процесу (економічного, соціального, управління);

- створення антропоцентричної моделі розвитку і використання людських ресурсів;

- вплив на розвиток світової економіки паралельного розвитку самостійних процесів біотехнологій та нанотехнологій;
- динамічне використання інтелектуальних інформаційних технологій, які утворюють універсальну технологічну базу усіх видів діяльності.

Інтелектуалізація притаманна не лише цілісним системам, як-от економіка, але й окремим сферам діяльності людей, формі капіталу та певним ресурсам. Зокрема, інтелектуалізація в освітній сфері пов'язується із процесами збагачення інформаційно-когнітивного ресурсу навчання, основними елементами яких є знання викладачів і контент ресурсної складової, що зберігається в її інформаційних мережах або документальних масивах [1, с. 4] (БД, фондах бібліотеки, кафедр навчальної частини, адміністративній системи управління ВНЗ).

Запит теорії на нові методологічні дослідження стосовно сучасної парадигми менеджменту промислових підприємств підвищує інтерес до інтелектуального потенціалу та капіталу як ключових складових інтелектуалізації систем менеджменту.

Так, досліджуючи теоретико-методологічні основи формування інтелектуального капіталу, Н. Маркова під інтелектуалізацією людського капіталу розуміє «процес поступового підвищення інтелектуального рівня людського капіталу на основі синтезу інформації, загальних і професійних знань, умінь і навичок окремого індивіда, що відбувається задля забезпечення відповідності сучасним умовам господарювання та отримання соціально-економічного ефекту» [15].

Інтелектуалізації піддається один із факторів виробництва – людська праця. У загальному розумінні інтелектуалізація праці (від латин. *intellectualis* – розумовий) – це збільшення питомої ваги розумових функцій (управління, контроль, налагодження) в структурі трудових зусиль працівника на основі науково-технічного прогресу, підвищення кваліфікаційного та культурно-освітнього рівня. Водночас, теоретично трактування інтелектуалізації трудової діяльності розглядається як процес, що характеризує соціально-економічну тенденцію розвитку і призводить до зміни умов, характеру, предметів, засобів та суб'єкта праці, поширення сфер використання переважно творчої інтелектуальної праці внаслідок поступового насичення виробництва наукоємними технологіями та інноваціями [4], або ж у тісному зв'язку зі зростанням ролі знань та духовного збагачення людини, що їй дає змогу отримувати вищі доходи за наявності більшої кількості накопичених знань, досвіду, навичок тощо [19, с. 105].

В умовах сьогодення можна виокремити ключові тенденції, які визначатимуть потребу інтелектуалізації систем менеджменту промислових підприємств (рис. 2).

Рис. 2. Тенденції інтелектуалізації систем менеджменту підприємства

1. Демографічна ситуація – старіння населення, зниження народжуваності, зменшення тривалості життя, збільшення віку виходу на пенсію приведе до продовження праці старшого покоління та незначної пропозиції на ринку праці молоді. Оскільки навички і уміння, потрібні для виконання конкретних функцій, постійно еволюціонують, то для підтримки належної професійної компетентності здобувати знання необхідно буде впродовж всієї трудової діяльності.

2. Глобалізація світової економіки – усунення торгових бар'єрів, розвиток науково-технічного прогресу сприяють зниженню вартості трансакційних витрат як для товарів і послуг, так і для капіталу і людей. Тому орієнтування на лідерів світового ринку промислового виробництва дозволить підприємствам отримувати конкурентні переваги.

3. Розвиток інформаційно-технічних технологій спричиняє ускладнення праці, зумовлює високі вимоги до професійно-кваліфікаційного рівня персоналу.

4. Соціалізація і соціальна відповідальність як підприємства, так і кожного працівника за наслідки господарської діяльності, їх вплив на формування громадянського суспільства.

5. Гуманізація виробництва, тобто зростання ролі людського фактора, перехід від людини економічної до людини соціальної.

6. Нові наукові знання – їх створення і використання впливатиме на індивідуальну та суспільну свідомість, безпосередньо визначатиме параметри економічного зростання підприємств, формуючи базу для інновацій та високоінтелектуального персоналу нового типу.

7. Формування альянсів та команд для створення, передавання та споживання знань з метою виробництва наукомісткої продукції.

Створення єдиного інтелектуального простору підприємства зробить набагато привабливішими професії інтелектуалів-менеджерів, фахівців-дослідників та раціоналізаторів і підвищить рівень інвестування в дослідження. Наслідком цього стане створення нової динамічної, стійкої, базованої на ідеях економіки знань управлінської системи підприємства. Отже, основною метою діяльності сфер інтелектуалізації систем менеджменту підприємства є зростання конкурентоспроможності промислових підприємств, а наука та навчання персоналу є шляхами до цього.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вітчизняний менеджмент розвивається відповідно до еволюції економічних теорій та парадигм управління, у тісному взаємозв'язку зі станом, особливостями української моделі бізнесу й умовами, в яких він здійснюється. Всебічна інтелектуалізація світової економіки набуває в українських реаліях особливого значення, адже впровадження нових технологій, освоєння яких забезпечує економічне зростання, зумовлює пріоритетність процесу інтелектуалізації систем менеджменту підприємств. Такий процес удосконалить якість менеджменту, трансформує весь управлінський персонал, його цілі та завдання, виведе на новий рівень моральні та життєві цінності, дасть змогу реалізувати інтелектуальний потенціал систем менеджменту через нові компетенції, стратегічне мислення, інтелектуальну культуру. Надалі доцільно розробити план реалізації стратегії інтелектуалізації систем менеджменту підприємства, який має будуватись з відкритою координацією всіх рівнів управління та підрозділів, відповідно до сформованих принципів, розроблених критеріїв та показників.

1. Апішай Н.І. *Інтелектуалізація навчального процесу у ВНЗ в умовах розвитку інформатизації* / Н.І. Апішай // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 9. – С. 3–5. 2. Брукінг Э. *Интеллектуальный капитал. Ключ к успеху в новом тысячелетии* / Э. Брукинг. – СПб.: Питер, 2001. 3. Бутнік-Сіверський О.Б. *Евристика в інтелектуальній економіці або формування системи інноваційного підприємництва* // *Інтелектуальна власність* – 2005. – № 8. – С. 29–34. 4. Василик А. В. *Інтелектуалізація трудової діяльності в контексті формування та розвитку інтелектуального капіталу: дис... канд. наук:*

08.00.07 – 2009. 5. Доронін А.В. Джерела і передумови інтелектуалізації капіталу організації / А.В. Доронін // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1 (10). – С. 342–347. 6. Другов О. О. Інтелектуалізація як шлях до підвищення конкурентоспроможності реального сектора економіки України / О.О. Другов // Соціальногуманітарний контекст трансформаційних фінансово-економічних процесів. – 2009. 7. Захарова І.О. Інтелектуалізація нації в процесі технолізації освіти / І.О.Захарова, І.В.Кожем'якіна // Матеріали міжнародної наукової конференції 10–12 травня 2007 року Ч II. Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення. 8. Зинов В., Сафарян К. Интеллектуальный капитал как базовая характеристика стоимости бизнеса // Интеллектуальная собственность. – 2001. – № 5–6. – С. 23–25. 9. Іщук С.О. Інтелектуалізація як світова тенденція економічного розвитку / С.О. Іщук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2 (11). – С. 91–95. 10. Касаткіна В.В. Интеллектуализация экономики: теоретический анализ / В.В. Касаткіна: автореф. дис. канд. экон. наук. – Москва. – 2011. – С. 24. 11. Кендюхов А. Сутність і зміст організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства / А. Кендюхов // Економіка України. – 2004. – № 2. – С. 33–41. 12. Куршин И. А. Качество современного экономического роста в условиях интеллектуализации экономики: автореф. д-ра эконом. наук. – Казань, 2009. – 44 с. 13. Князев С.Н., Шрубенко А.Г. Интеллектуализация – стержневая основа развития экономики и управления / С.Н. Князев, А.Г. Шрубенко // Проблемы управления. – 2007. – № 3(24). – С. 16–25. 14. Колодко Гж.В. «Новая экономика» и старые проблемы (перспективы быстрого роста в постсоциалистических странах) // Проблемы управления. – 2002. – № 3. – С. 18. 15. Маркова Н. С. Теоретико-методичні основи формування й розвитку інтелектуального капіталу: автореф. дис. ... канд. экон. наук. – Харків, 2005. – 20 с. 16. Мясникова Л.А. «Новая экономика» в пространстве постмодерна // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 12. – С. 3–15. 17. Петренко В.П. До ідентифікації основних проблем інтелектуалізації та інтелектуально-інноваційного розвитку українського суспільства / В.П. Петренко // [Електронний ресурс] Gisap.eu. – Режим доступу : <http://www.gisap.eu/ru/node/1131>. 18. Петренко В.П. Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління: монографія / В. П. Петренко. – Івано-Франківськ: ПП Курилюк В. Д., 2009. – 196 с. 19. Тельнов А.С. Управління якістю праці на промислових підприємствах: монографія. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – 290 с. 20. Україна: Інтелект нації на межі століть: кол. монографія / Керівник авторського колективу В. К. Врублевський. – К.: Інформаційно-видавничий центр "Інтелект", 2000. – 516 с. 21. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А.А. Чухно // Економіка України. – № 11–12. – 2002. – С. 48–55; 61–67.